

ORJUNA

NACIONALISTIČNI ORGAN.

NAROČNINA: za Jugoslavo: za tri mesece 12 — Din.; za celo leto 48 — Din.; za inozemstvo je dodati poštino. Oglasi po ceniku. — Posamezna štev. stane 1 Din.

LASTNIK: OBLASTNI ODBOR OR. JU. NA V LJUBLJANI.

IZHAJA VSAKO NEDELJO!

REDAKCIJA IN ADMINISTRACIJA: Arena Narod. doma.

Rokopisi se ne vračajo. — Anonimi dopisi se ne sprejemajo.

POŠTNINA PLAČANA V GOTOVINI!

Maribor! Čuvaj svojo nacionalno posest, katero ti hočejo izdajice prodati! Za teboj stoji celokupna bojna Orjuna!

LJUBLJANA, 27. januarja 1923.

Dne 10., 11. in 12. t. m. se je sestal v Splitu direktorij Orjune s predsedniki svojih oblastnih odborov, ki je pretresajoč obči politični položaj v državi z obzirom na bodoče volitve stvoril na svojih sejah sledeče zaključke:

I. Organizacija Jugoslovanskih Nacionalistov, pokret izven in izmed strank, dosledna svojemu programu in sklepom kongresa centralnega in oblastnih odborov z dne 1. nov. 1922, imajoča pred očmi svojo posebno misijo v narodu in državi, ne bude pri bedečih volitvah nastopila s svojimi samostojnimi kandidatnimi listami.

II. Ker pa je v smislu nacionalističnega programa in zgoraj omenjene misije v narodu in državi jeden izmed glavnih ciljev nacionalnega gibanja in glavna dolžnost vsakega nacionalista, da čuva nad vrhovnim debrobitjem naroda in države, kar se vrši tudi z volilnim aktom, je dolžnost vseh organiziranih članov Orjune, da izvršuje svojo volilno dolžnost delajo na tem, da v naš parlament ne pridejo anacionalni in protidržavni elementi, temveč moralno in nacionalno kvalificirani roduški. Oni bodo v to svrhu podpirali državotvorne stranke, katere stoje na bazi **absolutnega nacionalnega jedinstva, integralnega Jugoslovanstva in jedinstvenega državnega organizma**.

III. Ker pa niti jedna sedaj obstoječih strank, bodisi po svoji ideologiji, bodisi po svojem dosedanjem delovanju ne jamči: čisto, neomahljivo in nesumljivo izvajanje gorinavedenih načel, kakor jih hoče Orjuna udejstviti, ona vendar ni to vsled tega, ker so v predstoječi volilni borbi nosilci te borbe samo stranke, odrejuje oblastnim odborom, da v oblastih, kjer stopajo v borbo jedna proti drugi dve ali več nacionalnih državotvornih strank, zahtevajo od svojih organiziranih članov, da glasujejo kompaktno za tisto stranko, katere program je najbližji programu Orjune.

IV. Če pa bodo v predstoječi volilni borbi, v posameznih oblastih, slučaj, kjer se bode bila odločilna borba izmed jedne, dveh ali več nacionalnih državotvornih strank z jedne strani in jedne protidržavne z druge strani in bi obstojala nevarnost, da zmaga protidržavna stranka, v tem slučaju vodstvo Orjune imajoč pred očmi svoj cilj skrajnega in brezpogonega varovanja narodnega in držav-

nega dobrobita in časti, zahteva od svojih organiziranih članov, da glasujejo kompaktno za ono stranko, katera ima največ izgleda na stvarni uspeh za slučaj, da se ji priključijo nacionalistični glasovi.

V. Jugoslovenski nacionalisti bodo medtem z vsemi silami na tem delovali, da se za bodoče volitve ustvari čim tesnejša volilnoborbena fronta državotvornih, naprednih, jugoslovanskih strank proti bloku reakcionarnih in separatističnih.

Vodstvo je dalje na svojih sejah v prisotnosti delegata »Jugoslov. Četničkog Udrženja« v Beogradu z njim skupaj pronašlo osnovnico za ustvarjanje jedinstvenega fronta s tem Udrženjem za obrambo države in naroda od notranjih in zunanjih sovražnikov, in je pooblastilo direktorij, da izvede detailje in do kraja provede sporazum.

Končno je vodstvo jednodušno obsodilo penzioniranje in odruščanje nacionalnih uradnikov, ki so žrtev partizanske zasplojenosti, in zahtevalo od kr. vlade, da se ti zločini čim preje popravijo, ker stojijo članji nacionalističnih organizacij na braniku svobode, domovine in jedinstva naroda. — Objedinem je vodstvo rešilo nekajko notranjih vprašanj organizacije in dalo potrebne smernice in pouke.

Direktorij Orjune.

Vsled zakasnitve prinašamo šele danes to avtentično poročilo in navodilo. Vsakdo, komur ni še strankarska strast oneglila razuma lahko iz predstoječega razvidi, da stoji organizacija v volilni borbi čista in neomadeževana, da je ostala vzvišena nad vsemi strankami. Ona bodo samo v prihodnji borbi vršila svojo državljansko dolžnost. Ona ni sklenila nikakih kompromisov.

Jasno je iz predstoječega, da naša organizacija ne bodo podpirala, tiste stranke, katera nam za nemške glasove prodaja naše nacionalne, s toliki žrtvami in trudom osigurane pridobitve. Jasno je tudi, da ne bodo podpirali tisto stranko, katera se prodaja komunizmu. Jasno je dalje, da bomo z vsemi silami delali na to, da se strnejo napredne vrste, če pa tega ne dosežemo, potem nam ne bodo izbira težka. V to svrhu pa kličemo ob 12. uri razdiralcem naprednih nacionalnih vrst in različnim domišljivim osebnim ažbicijam — Quo usque tandem! Za nas pa je edino disciplina merodajna. —

Dr. IVAN LAH:

Nacionalno vprašanje v cerkvi.

Zgodilo se je zadnji čas, da so se pojavile v našem časopisu vesti o slovanskem bogoslužju v naših cerkvah. Vlada je baje stavila sveti stolici pri sklenanju konkordata dve zahteve: 1. da vlada sama imenuje škofe in 2. da naj se v naše cerkve uvede slovansko bogoslužje, in sicer čista staroslovenščina, kakor sta jo pisala slovenska blagovestnika Ciril in Metod. Proti temu se je oglasil »Slovenec« s par članki, ki so kazali toliko latinske zgrisenosti, da se je moral srámovati vsak Slovencev, ki ima še kaj narodne časti. Oglasil se je tudi »Slov. Narod«, ki je pokazal to vprašanje s pravnega stališča. Prav je, da se o takih vprašanjih govoriti predvsem znanstveno, žalostno pa je, če naše dnevno časopisie ni znalo o tem spregovoriti z nacionalnega stališča oziroma s stališča naše narodne časti. Vprašanje nar. jezikov v cerkvi ni versko vprašanje, das bi ga moralji uvesti v cerkev tudi z ozirom na vero. Kaj pa je treba, da ljudstvo moli oziroma posluša molitve v jeziku, ki ga ne razume. Saj tudi Kristus ni govoril latinsko. Jezik torej ni bistvena stvar vere. Pa tudi ne cerkvene organizacije, ker doslej še ni nihče navel za to neovrgljivih nazorov. Tako zvana vesoljnost katolicizma bi pri tem ne trpela, kakor ne trpi n. br. zaradi uniatov. Pri nas pa bi imela uvedba staroslovenskega jezika v cerkev še poseben pomen, ker bi na ta način bil storjen prvi korak k zbljanju oziroma združenju cerkve, kar si mora vsak kristian želeti, ker smo končno vsi kristiani in ni krščansko, če se kristiani med seboj sovražijo. Ravno mi Slovani sliši toliko srečni, da imamo v Ciril-Metodovem delu krasno dedščino, ki

more nas združiti: tradicije one lepe dobe bi nam bil načelni kažipot v bodočnost. Kako malo je v nas in tudi v duhovščini onega lepega duha cirilometodskega, kaže to, da se je na ta način p'šalo o stvari, ki bi morala biti nam vsem sveta in bi morali s ponosom govoriti o nji — in najbolj žalostno je bilo, da se ni našel naroden duhovnik, ki bi bil protestiral proti temu. Češka in hrvaška duhovščina se bore za narodni jezik v cerkvi in se ne straši niti žrtev niti preganjanja, ki ga je začela rimska cerkev proti nji zaradi tega, ker skuša uveljaviti v cerkvi reforme, ki bodo prej ali slei zmagale. Pri nas se ni še oglašil duhovnik, ki bi spregovoril v tem oziru resno besedo in glasilo duhovščine je brez protesta sramotilo slovansko bogoslužje.

Slučajno mi je prišel v roke »Memorandum cleri jugosloveni territorii ab Italiam occupati« (memorandum jugoslovenske duhovščine od Italianov zasedenega ozemlja). Naša duhovščina v zasedenem ozemlju je po svojem društvu sv. Pavla podala paneški stolici že nekaj spomenic, ki so izšle zdaj v tiskarni »Edinost« (5 po številu) v skupnem zvezku. V vsaki spomenici opozorja naša duhovščina paneža na to, da smo prejeli Slovani vero od sv. Cirila in Metoda, ki sta nam ustvarila slovansko bogoslužje, ki se je ohranilo pri večini slovanskih narodov in da naj se za naše cerkve v zasedenem ozemlju uvede — slovansko bogoslužje. Kako krasen zgled daje ta duhovščina onstran naših mej tkzv. jugoslovenski duhovščini, ki ni v tem oziru storila še nobenega koraka in je brez protesta sprejela pamflet, ki ga je bil prinesel »Slovenec«.

Ako je imenovanje škofov in obredni jezik internalno vprašanje cerkve, potem je slabo znamenje za našo duhovščino, ako v tem oziru ona sama ničesar ne ukrene. S tem si daje ta narodna duhovščina sama spričevalo o svoji — narodni zavesti. Nacionalizem ima pravico in dolžnost, da tudi v tem vprašanju zavzame svoje stališče. Ker smatramo vero predvsem kot nositeljico ljubezni in ker uvedba slovanskega bogoslužja pri nas ne pomeni sovražnega čina proti nikomur, nasprotno more le posrečiti bratsko združenje v smislu krščanske ljubezni, bomo propagirali to misel, ki odgovarja tudi načelom našega nacionalnega programa.

Iz zdravja se rodi zdravje; mi nacionalisti smo zdravi in naša država mora postati zdrav!

Š. K.:

Iz Prekmurja.

Tu čaka Orjuno ogromno dela.

Ljudstvo nezavedno, tiči v madžarskem blatu in se ne more povzdigniti do narodnostne samozavesti. Manjka tu pomočnikov, jugoslovenskih dešavev. Tisočletno madžarsko gospodarstvo je našem narodu zadalo ogromno rano. In danes si sami redimo gade na svojih prsih, ki pijejo kri naše krv in se pripravljajo v zvezi z črno internacionalo, da nas vgriznejo ob ugodni priliki.

Domače jugoslovanske inteligence ni; tujerodna pa komaj pričakuje prihoda Fridrichovih topljih duhovščina je z malimi izjemami veren hlapec sombatiskega škofa in izvršile v šolah in v cerkvi nemoteno še nadalje delo madžarizacije. Višji šolski svet nastavlja za učitelje veronauka duhovnike, ki so podaniki madžarske države in naša jugoslovenska država izplačuje nagrado za njihovo delo madžarizacije. Ako že nòramo plačevati črno internacionalo, potem pa namestite po prekmurskih šolah kateheti-zavedne Jugoslove; saj je dovolj menda še koroških beguncov! Na te bogate veleposestniške župnije naj pridejo oropani in pregnani trpni iz tužne Koroške, ne pa hlapci madžarskega grofa — škoфа. Vera ne bo propadla, propadla bo samo madžarizacija v Prekmurju!

Višji šolski svet je razpisal namestitev šolskih služb. V nedolžni opombi je jugoslovanski višji šolski svet pristavljal, da imajo samo oni nadučitelji prosto stanovanje, ki bodo kantorji-organisti. Kaj se to pravi? Duhovniki bodo hoteli imeti samo domače-prekmurske učitelje za nadučitelje. Dobro vèdo, da ti domačini niso nevarni njihovemu madžariranju. Prišleki pa ne bodo prosili iz enostavnega vzroka ker nočelo biti pokorni hlapcem madžarskega grofa.

In kakšna bo vzgoja naše prekmurske mladine? Ako bo šlo tako dalje.. bodo vsa voditeljska mesta na važnejših obmejnih krajih zasedli učitelji, ki so vzgojeni na Madžarskem. Ti imajo že sedaj najboljšega zagovornika o Kleknovih »Novinah«, katere spadajo na Indeks. Podrejeno učiteljstvo bo bežalo iz Prekmurja v boljše kraje, kjer vsaj ne bo šikan od madžaronskega nadučiteljstva in popovstva. Oblast naj pošlje v Prekmurje energičnega nadzornika — Jugoslovana, ki bo imel pred očmi samo vzgojo v čistem nacionalnem smislu. Tu smo na meji proti dvema sovragoma: proti Nemcem in Madžarom.

Tretja vrsta gadov na naših grudih so penzioniranci, večinoma učitelji, ki prejemajo jugoslovensko pokojnino za svoje efijaltsko delo na jugoslovenskem narodu. Madžarska vlada jih je pošljala v te kraje v svrhu madžarizacije in danes jih jugoslovenska vlada nagraja za njihovo uspešno delo. In sedaj poskušajo gotovi elementi dobiti penzijo za nekdanje notarijuse, takozvane javne bilježnike, ki so izmožgavali kri in denar ubogemu slovenskemu kmetu.

Vse te gade naj zapodi Jugoslavija tja, kamor jih vleče srce in rodbinske vezi. Ne bodimo kavalirji v našo škodo. Najprvo naj se naše kruha Jugoslovan potem šele naši bratje, a divji Madžari naj si za polščijo tam za Tiso!

In ti mlada »Orjuna«, ki bi že morala vstati leta 1918., glej dobro in čuvaj nad našo mlado zemljo ob zeleni Muri.

Vsek »prišlek«, najsibo to uradnik in učitelji ali orožnik širi tu med nezavednim ljudstvom veliko idejo jugoslovanstva! Sai si vendar sin naroda, ki je trpel tisočletja pod iarmom nemštva in madžarskih grofov. Danes si svoboden danes si gospodar na svoji zemlji, zavedaj se tega!

LJUBO D. JURKOVIĆ:

Prvi predpogoj našega nacionalnega življenja.

V dvajsetem prosvetnem veku, ko se je osvobodila ljudska misel, v vsakem pogledu, vseh stareških in srednjeveških predvodov, sta obstajali v Evropi kot anohronizem, kot nekaj kar se protivi evropski kulturi in civilizaciji, dve državlji, kateri nista mogli, v naši moderni dobi, opraviti svojega obstoja.

Ti državi sta bili: prva monarhija moralno propadle in pokvarjene rodbine Habsburg, a druga osmansko carstvo, katero je imelo nalogu širiti Mohamedovo vero.

Naš narod je bil tako nesrečen, da je bil zasužen v eni in drugi omenjenih držav.

V zloglasni habsburški monarhiji so bili vsi narodni interesi podrejeni vladarjevim in interesom posameznih grup, katere so bile vladarju po volji in v negovi službi.

Za habsburško gospodo je veljalo vedno srednjeveško načelo, »da je narod radi države«.

V modernem veku je to načelo izginilo. Zrušila in zavrgla ga je resnica in pravica.

Edino pravilni princip, katerega se mora vsaka moderna država držati, je danes ta, da je država radi naroda in ne obratno: država je narod sam!

Ravno radi tega, ker je bila habsburška gospoda proti temu modernemu načelu, katerega so si prisvojili vsi civilizirani narodi, je morala Avstrija izginiti iz zemljevida — morala je poginiti! Znan sociolog dr. Rudolf Ajster piše v nekem svojem delu: »Država, katera se pokaže kot neprijateljica kulture in napredka, katera pa služi samo vladarskim pohlepom in novišuje samo gotove grupe, ta nima pravice za obstanek.«

Ta logični in pravični zakon je uničil habsburško monarhijo. Nekaj sličnega je veljalo tudi za turško carstvo.

Ampak ta zakon, katerega nam je dala moderna doba, ni mogel sam narediti vsega. Morala je izvršiti ta zakon neka velika fizična sila.

Oni del našega naroda, kateri je bil svoboden, kateri je to svobodo krvavo in s težkimi mukami obvaroval in vzdržal, on je pripomogel največ k temu, da se je ta prirodni zakon izvršil.

Slavni in junaški Srbijanci so s svojo dragoceno krvjo in nepopisnim junaštvom zrušili najprej Turčijo, a kmalu zatem tudi Avstrijo. Ta borba ni

bila šala, ampak bila je krvava in težka. Trajala je več sto let. Bila je vzdržana s krvjo najboljih sinov našega naroda. Ta del našega naroda je dal za življenje celote, na oltar domovine vse svoje imetje in svoje življenje.

Iz te borbe, katera je trajala skoraj do včeraj in na katero gledajo nekateri z ironičnim posmehom, se je rodilo naše osvobojenje in ujedinjenje. To dejstvo nam bodi vedno pred očmi.

Mnogi naši narodni pokreti, narodna društva, naša književnost in ostala umetniška produkcija, posebno ona iz novejše dobe, vse je težilo in delalo za naše občenarodno osvobojenje in ujedinjenje.

Razni omladinski pokreti vseh delov našega naroda, kateri so se nekoliko pred balkansko vojno organizirali v edinstven jugoslavenski nacionalistični pokret, so bili globoko uverjeni, da je vsako delo za kulturni in ekonomski napredok našega naroda nemogoče brez našega občenarodnega osvobojenja.

Nacionalistična omladina je že pred vojsko jasno videla, kaj in kako je treba delati: ona se je zbiralna in organizirala: ona se je pripravljala, da žrtvuje sebe za dosego tega glavnega in prvega predpoga našega obstanka: političnega osvobojenja celokupnega našega naroda od Triglava do Vardara.

Delo v tem smislu je zbiralna vsa nacionalistična omladina. Ta je navdušeno stopila v borbo, ker je verovala v zmago svoje misli, katera se je svetila v resnici in lepoti, ker se je navduševala za ideale človeštva, bratstva, enakosti in svobode.

Ta omladina nam je jasno pokazala, koliko zmore samozatajevanje. Poglejmo Žerajića, Jukića, Princa, Čalinovića, Avgusta Jenka, Ivana Endlicherja in mnogo drugih idealnih ljudi.

Predvojni nacionalistični pokret, kateri je bil dobro organiziran tudi v Sloveniji, je bil v ozki zvezzi s srbskimi četniki v Srbiji, a vse je vodila beograjska »Narodna Obrana«.

Poglejmo delo vseh naših društev in pokrovov, proučimo sredstva, katerih so se posluževali, pa bodovali videli, da so »Narodna Obrana«, srbski četniki in jugoslavenski nacionalistični pokret imeli jasno odrejen cilj, in da so za dosego tega cilja dali največ kar se je moglo dati, svoja najlepša leta, svojo mladost svoje sposobnosti in svoje življenje.

Ti trije pokreti, ki tvorijo pravzaprav eno organsko celoto, rekrutirali so veliko število aktivnih ljudi, kateri so za naše osvobojenje faktično delali, se borili in žrtvovali. Oni so — pa če so zgodovinarji in diplomati svetovne vojske hoteli ali ne — začeli zadnjo luč v podkopu, ki je raznesel staro trhlo Avstrijo, tega največjega neprijatelja kulture in napredka: oni so dosegli svoj največji cilj: osvobojenje celokupnega našega naroda.

Torej prvi predpogo našega nacionalnega življenja je tu: naš narod je, v glavnem, politično

osvobojen; on ima svojo nacionalno državo. Ta država je dosežena s krvjo in bode s krvjo obdržana in obvarovana: varovali jo bodo mi oružani in nobeden nam je ne bode razdrl!

Naš pokret.

Redakcija in administracija »Orjune« posluje v areni »Narodnega doma«, tia naj se pošilja vodoče vsi dopisi. Uradne ure od 17.—19.

Oblastni odbor Orjune za Slovenijo posluje v areni »Narodnega doma«. Predsednik od 17.—19. vsak dan, tajnik od 16.—19., blagajnik v pondeljek od 17.—19.

Mestni odbor Orjune za Ljubljano posluje tudi v areni »Narodnega doma«.

Protest. Z naivečjim ogorčenjem smo čitali vest, da se je protizakonito zaprlo predsednika Obl. Odbora Or.-ju.-na v Nov. Sadu. V času, ko se največji zločinci proti naši državi in Naciji svobodno sprehaajo in uničujejo ono, kar je bilo pridobljeno s potoki mučeniške krvi naših najboljših sinov: našodločne protestiramo, da se boritelji za naše državne in nacionalne ideale protizakonito pregnajo.

Protestiramo v imenu vseh naših organizacij proti tei konkretni krivici in zahtevamo, da se v bodoče kai sličnega ne ponovi.

Oblastni Odbor Orjuna za Slovenijo.

Ta protest se je naslovil na ministrskega predsednika g. Nikola Pašića, ministrstvu notranjih del in na vse večje slovenske časopise.

Prelita nacionalistična kri. Popustljivost nove vlade napram raznimi razdiralnim elementom je vzrok, da je zrastel greben vsem sovražnikom našega troedinega naroda. Dokaz temu je poleg mnogih drugih še posebej žalosten dogodek, ki se je prinesel v Osjeku. V tem na polovico židovsko-nemško-madžarskem mestu, v tej podravski trdnjavi frankovcev je preteklo nedeljo na poti iz kavarne domov bil zavratno napaden in iz revolverja težko ranjen naš drug g. Mašić, urednik »Budućnosti«. Napadalcu se je sicer posrečilo zbežati no tamnošnja »Orjuna« nam je porok, da bo nedolžno prelita kri enega naiboljših naših bratov v najkrajšem času maščevana.

Ustanovna skupščina mestne Orjune v Mariboru se vrši danes v nedeljo 28. t. m. ob 9. uri dopoldan v veliki dvorani Narodnega doma s sledečim dnevnim redom: 1. Pozdrav in govor predsednika pripravljalnega odbora. 2. Govor predsednika politične sekcije. 3. Čitanje statutov. 4. Volitev definitivnega odbora. 5. Slučajnosti.

UNDERWOOD pisalni stroji THE REX CO., Ljubljana.

— Veseline brate — zvončkim ga glasom Andlija zovnu — ustani, da gonimo blago!

— Evo me, evo: Andelijo selo. — odgovori Veselin kao začaran njenom lepotom, i za sam treutak okupi svoje krdo vunjači pa, uporedo Andlijinim šuljčem, gonjaše ga svojoj kući.

On je zadiplio dvoreve diple, a ona je, svojim sladkim glasom iz belog grla, nevala prostu narodu melodiju:

Dobra veče, i dobro vam bilo — — —

Dobra veče, i dobro vam bilo;

Andelija je Veselinu ovog puta izgledala mnogo lepo i veselija. Ali ne samo ona, nego i njen derdančić, koji je bio od prostih srebrnih cvancika, i koji tako lepo resio niene mlade grudi, izgledao mu je ovog puta mnogo lepo od najlepšeg derdana od samih zlatnih dukata. Sve što je bilo na njoi sve je bilo lepo: njena haljina je bila bela kao golubinje perje; a čarape i bečve kao šareno cveće . . .

Kad su došli do raskršča puta, koji je vodio njenoj i njegovoj kući, pozdravili su se i milo i drago ko rodena brača.

I tako kroz celo jesen i kroz celu zimu, skoro svakog dana, u društvu svoje bele vunjači, sastajali su se Veselin i Andelija, sad na jednom, a sad na drugom pašnjaku. Razgovarali su se o neznačnim stvarima, koje su za njih mlade pastire bile lepe i prelepne. Nadevali su imena svakom novom vunjačetu: mladim su janjicima vezivali koniskom stronom male rogove, e da im budu vilaši. Za njih kao da i ne postojao drugi svet doli samo njih i njihove bele vunjači.

Ako su se pokadkad Veselinu javljale crne misli, to bi ih Andelija svojom mirnom i blagom čudi, odstranjivala a njoj se tada činilo kao da svetla novi mladi derdan od srebrnih taljera.

Svantevid, bog bogova, potera crnog i mrkog Nevida i oslobodi dobru Živanu. Stojan več je počeo da svojim žarkim zrakama miluje dobru Živanu, i ona se je od dragosti i milošte sva zazelenila i strasno se je podavalala njegovim vrućim poljubcima. — Svanulo je proleće!

(Nastavlja se.)

LJUBO D. JURKOVIĆ:

3.

Своме оцу.

I. DEO.

Predvečerje jesenjeg dana

Sunce je na zalazu. Nebo je krvavo crveno. Tu i tamo vidi se po koi beli oblaciči...

U daljini, sa severne strane, kupe se crni i gusti oblaci.

Crvena boja sunca pada na crne oblake, i tako se na nebū vrši neka osobita igra.

Tai veličanstveni držredni prizor, i tu neobičnu igru oblaka i oblaciča, posmatrao je mladi pastir Veselin Veselinović, koji je na obronku malog brežuljka čuvao krdo bele vunjači. Pokraj njega mirno je vezla vezivo mlada pastirica Andelija Rajčeve.

Večerni mir.

Tu i tamo čuje se po koja pastirska pesma i zvono ovna vilaša.

Na jednom začuje se tiha grmljavina iz dajline. — — —

Veselin se, kao iza sna, naglo prene; pogleda prama onoj strani odakle su dolazili crni oblaci, pa pun mladenačkog straha približi se Andeliji, uhvatiti ju čvrsto za levo rame, i progovori zvonkim glasom:

— Gle, gle, Andelija; vidiš li one crne, guste i velike oblake kako se valjaju jedan za drugim? — — — Vidiš li kako tamo daleko seva? — — Čuješ li kako grmi i tutnji? — — — Evo; i studeni vetar duva. — — — Zivana se sigurno boji zlog i nemilog Nevida oca Jada i Besova.

Andelija je pomno slušala sve što Veselin govori, ali činjaše se kao da ne mari za ono što on govori. Nije ga ni pogledala; ona je prosto napred vezla križe i križice, kuke i cvetiča na rukavu svoje bele nove košulje. Vesele i razgoračene modre oči uprla je oštro u vez, i činilo se je kao da gleda žarko sunce koi izlazi; kroz zube čutke je pevuckala jednu lepu kolsku pesmu . . .

Veselin, koji je bio dobre janječe čudi, za treutak učuta. Kao celo posle podne ležao je nauznak

po travi, koja je bila od sunca upaljena. Glavu je podbočio rukama, a noge je malo raširio. Razmišlja je koječemu.

Crni su se oblaci sve više i više približavali i grmljavina je opet zatunjila.

— Slušaj Andelijo, — ponovo se trgnu i nastavi Veselin — ti kao da ne mariš za ono što ti ja kazujem, a znaš li jadna, da je sve to što govorim strašna istina. Nevid nam luti preti.

— Slušam, slušam, — tih odgovori Andelija, a da svoje oči nije ni digla sa veziva, pa nastavi slatkim posinohom — ali što se ti, mladi junača, bojiš Nevida?! — Kakav si mi ti momak? Ah, ha, ha! — — — Ne, ne; Veseline brate, htjela sam se da našalim, neču da te žalim! — Moja strina veli, a čula sam gde govore da pravo veli, da je bolje da se mi, bedni stvorovi, niti mišlu ne mešamo u Nevidove poslove. Ti vrlo dobro znadeš, da on ima svu silu zlih slug. Da u borbi protiv Svantevida, on može i tebi da naškodi, ili da ti noču, kad usneš, Mōru pošalje, da kuha tebi i lelek!

— Verujem Andelijo sele; sve što kažeš, da je strina kazala to sam i ja čuo od mog pokojnog dede — znadeš li ga: onog sedog i zadnjih godina slepog starca, koji je tako lepo gudio u slepačke gusle — ali se ja svejedno bojim kletog in nemilog Nevida. Eto: taj strah čini da naj mislim, i da se, kako ti veliš, mešam u njegove poslove.

Andelija se slatko nasmeši. Malo zatim spremila je vezivo; podigla se da pogleda svoj šuljčić bele vunjači, i kad je videla sve u regu opet je sela i stala da draži Veselinu. Sitne piličice i komadičke zemlje kradomice je bacala na Veselinu koji je bio nešto zamisljen.

Veselin činjaše kao da ništa ne čuje i gledao je dalje negde u nedogled. — — — U njemu su se križale razne misli i osečaji, a kad ga je Andelija sve to više obasibala piljčicama, bilo mu je nešto lepo i milo pri duši. Na jednom se trgnu i milo pogleda Andeliju. Ona se nekako zastidi i, ne znajući što, gledala je svoje istrošene opanke pa je na njih bacala piljčice koji su još u ruci preostali. Da bi nekako stid prekrila, naglo se je podigla i poletela je svom šuljčiću, koji je na dnu brežuljka mirno pasao. Veselin je ostao na svom mestu sav razdrag.

Svetosavska priloga „ORJUNE“.

Naša svetosavska priloga.

V naši enotni jugoslovenski državi moramo zbrati vse vrednosti, ki so jih dali posamezni deli našega naroda. Te vrednosti morajo postati lastina celokupnega naroda. Slovenski del našega naroda si mora prisvojiti vse one vrednosti, kar sta jih dala hrv. in srb. del naroda, in obratno. S temi vrednostmi, ki so jih dali pojedini deli našega naroda, naj se ponaša in diči vsak Jugosloven, — da bode to njegovo. Bodoča pokoljenja bodo gledala na našo prošlost, kakor na eno celoto, vse to bode posnos vsakega Jugoslovena, pa naj si bode iz Ljubljanske ali Bitoljske, Zagrebške ali Šibeniške oblasti. Istotako naj bodo za vse nas veliki ljudje: Trubar, Prešeren, Cankar, poznani, čitani in čislani od vsakega kulturnega Jugoslovena.

Edino na ta način se bode stvorila jaka nacionalna zavest, brez katere ni jake nacionalne kulture.

Orjuna, ki si je stavila za enega glavnih načel, ustvarjanje nacionalne zavesti izdaja i v to svrhu to Svetosavsko prilogo. Pa žal ni čisto taka, kot bi jo želeli, vsekakor pa naj tudi takšna kot je doprines svog kamenček v veliko zgradbo, stvarjanja nacionalne zavesti.

Sveti Sava ni znan kot velik človek, ki bi bil pri srpskem delu našega naroda, »pisec prvi po času in eden prvih po važnosti«, toda on je »delal neumočno, izvršil cerkveno organizacijo, ki je preživelu i državno organizacijo, razširila se in ojačala ter v težkih časih, ki so temu sledili, mnogo se trudila, da se vzdrži narod. Bil je državnik in organizator, kakor jih je malo bilo v srbskem narodu vobče. Ko je ustanovil srbsko cerkev jo je tudi napravil samostojno ter jo osvobodil kontrole in bizantinskega varuštva, in ta je izvedel njen organizacijo, je postavljal s tem zelo važen temelj za ojačanje in napredek raške države. Svoobomo in dobro organizirana cerkev je bila zvest in zmožen pomagač države, a v dobi robstva učitelj in branitelji naroda.« (S. Stanojević.)

Radi tega je dobro, da se kult Svetega Save razširi po vseh delih našega naroda, da postane Sv. Sava lastnina vseh zavednih Jugoslavenov.

RAD. PETERLIN-PETRUŠKA:

Čast proroku!

Čast proroku, ki zažiga v srcih up na vse, kar blago, na pravice končno zmago in k svobodi narod dviga!

Blagor narodu, ki hrani svojih vodij nauke žive in z besedo, z mečem brani jih pred zlobo vere krive, ki z osveto, če je treba gre iz pekla tja do neba!

Slava tebi, Sveti Sava, Čast in slava večno! Srbski rod, i tebi slava, in — življenje srečno! —

Sveti Sava.

Sveti Sava se je rodil kot najmlajši sin Stjepana Nemanje in njegove žene Ane okrog leta 1170., pozno, ko se starši niso več nadejali, da še dobe deco. Ime mu je bilo Rastislav, a iz nežnosti so ga doma klicali za Rastka. Definstvo mu pada v ono dobo, ko je Stjepan Nemanja gradil svoje zadužbine in ko se je morda že pričel pripravljati, da konča svoje življenje v samostanu. Razpoloženje na velikožupanskem dvoru je bilo potem takem zelo pobožno in je zelo vplivalo na mlado Rastkovo dušo. Tako ni čuda, da je on postal tih, v se zamišljen deček, ki je obračal svoj pogled od bučnega življenja mladih velikašev in ga upiral v oddaljene zemlje, kjer je slišal, da žive bogaboječi ljudje ob postu in molitvi.

Pon takšnih misli pobegne Rastko kot mladič z nekimi menihi, ki so prišli k Nemanji po miločino, na Sveti goro. Roditelji Nemanjini so obupovali kljub vsej svoji pobožnosti radi tega bega, in žalost jih je sklonila, ko jim je Rastko po vojvodi, ki ga je zasledoval do Sveti gore, poslal svojo posvetno obleko, svoje plave, kakor zlate lase, in jim sporočil, da ni več Rastko, ampak Sava. S Sveti gore se ni več hotel vrnil, ampak je še nanjo pregorovil tudi očeta, ki se je nahajal že v samostanu Studenici, ker se je odrekel vladni in vzel meniško raševino na sebe.

Sava je bil najprej v Rusiku, potem v Vatopedu, a ko je dosegel Nemanja leta 1197., sta obadvaj obnovila svetogorski samostan Hilandar in utrdila v njem srbsko kulturno središče, kakor so ga imeli Rusi v samostanu Rusiku, Bolgari pa v Vatopedu, samo še čvrše, z boljše organiziranim delom. Po

svoji volji je živel Sava medtem samo do očetovega prihoda na Sveti gori, ter pri tem preko mere mučil mlado telo s postom, bdenjem in vsakojakim trpljenjem. Čim pride Nemanja, je moral Sava popuščati, ker star izmučeni vojščak ni mogel gledati trpljenja in mučenja svojega ljubljenčka. Da ga ne bi po nepotrebni žalostil, je Sava odnehal s svojih asketskih naporov, misleč, da jih kasneje nadomesti.

Pa tudi po smrti Nemanjini leta 1200. — to smrt je Sava na posebno ganljiv način opisal — ni Savi dano, da živi postu in molitvi. Iz Srbije so mu neprestano prihajala poročila, eno bolj črno ko drugo, da naj se povrne v domovino in s svojo pametjo, ugledom in spretnostjo pomaga svoji domovini, ki jo razdira borba med prepirljivima bratom Vukanom in Stepanom. Sava se res vrne, toda šele po dolgih prošnjah, l. 1207., in nosi seboj relikvije Nemanje. Pomiril je brata in se potem hotel vrnil na Sveti goro. Toda ljubezen do naroda in Stepanove prošnje so ga prisilile, da je svojo željo zapostavil obči in ostal v domovini.

Iz Nemanjine zadužbine Studenice je razvil Sava delo za prosvečenje Srbije, ali le s slabim uspehom, ker je vrhovna cerkvena oblast bila grška, ki je ni bilo mnogo do prosvečevanja Srbov. Cela zemlja vobče je bila neurejena, neutrjena, od vseh strani obkoljena od sovražnikov. Zato je Stepan tudi moral iskati oslona na zapadu, odkoder si je vzel tudi drugo ženo in kjer je hotel izprositi tudi kraljevsko krono. Sava tega ni pričakoval v Srbiji, njega so bratovi koraki žalili. Zato se je zopet vrnil na Sveti goro.

Toda le za malo časa, kajti brzo se je zopet izmiril z bratom in v dogovoru z njim odšel v Nikojo, kjer je dosegel pri carju Teodoriju Laskaru in patrijarhu Emanuelu, da so srbsko cerkev priznali za samostalno in jih dali metropolita v osebi Save samega. Sedaj je Srbija imela čvrsto podporo za izvajanje kulturne organizacije. Sveti Sava s eje mogel vrniti v domovino in takoj započeti s svojim plodnim prosvetiteljskim delom. Ko je zgradil čvrste in zanesljive temelje srbskemu kulturnemu razvoju in ko je s svojim nasvetom in delom pomogel bratu Stepanu, da Srbijo utrdi in uredi, je s tem položil osnovo za bodočo veličino Srbije. Za vsako najmanjšo stvar se je brigal. Dvigal je samostane in cerkve, izdeloval pravila za nje, zbiral je in prevajal cerkvene knjige in zakone, opisal je jedinstveno, skladno in z globoko nežnostjo življenje svojega očeta Nemanje, s samostanskim imenom Simeona.

Sava je bil tako prvi srbski književnik, prvi uvajalec zakonov, prvi organizator cerkve in prosvete, prvi dalekovidni državnik in razborit diplomat.

Ko je povsod započel in v pravo smer napotil delo za narodni in državni napredok, ga je takratno visoko spoštovanje do svetih krajev nagnilo, da je dvakrat potoval v Palestino. Prvikrat kot metropolit, drugič, ko je že odložil to čast in jo predal v zanesljive roke Arzenija Prvega. Na drugi poti je posetil ne samo Palestino in Sirijo, nego tudi oddaljeno Afriko. S poto pa se ni več vrnil v Srbijo. Štirinajstega januarja 1236 se je na povratku iz Sveti dežele na praznik Bogojavljenja prehladił ter umrl v Trnovu na Bolgarskem pri svojem sorodniku, bolgarskem carju Jovanu, se čigar hčerjo je bil oženjen njegov sinovec, srbski kralj Vladislav. Tu je bil sveti Sava tudi pokopan v novi cerkvi »Štiridesetih mučenikov«.

Vladislav je le s težavo izprosil njegove relikvije, da jih položi v svoji zadužbini Mileševu, blizu Lima in Prijepolja, kjer so počivale vse do leta 1595. Takrat jih je Sinan paša na Vračaru pod Beogradom začpal, da zatre duh svetega Save med Srbij, ker jih ta duh drži čvrste in nezljomljene, polne nade v osvobojeњu.

Savine relikvije je začpal, ali njegovega duha med Srbi ni mogel uničiti.

Narodna pripovedka

Sveti Sava in dva bogataša

Prišla sta nekoč k svetu Svi dva bogata človeka in mu rečeta: »Sveti vladika! Bogata sva in imava vsega dosti. Delala sva pa nama je Bog dal. Veva pa, d bode tudi najno bogastvo minilo. Ne bode trajalo dolgo časa, kakor tudi druga niso trajala dolgo. V svojem življenju in bogastvu bi rada napravila kako zadužbino, pa sva prišla h tebi, da nama poveš, katera bi bila najboljša.«

»Jaz vama tega ne povem. Pojdita po svetu, delajta dobra dela, po treh letih pa se vrnila in tečaj vama povem, ali sta delala dobro ali slabo.

Bogataša sta poslušala svetega Savo. Vzela sta mnogo denarja in šla po svetu. Da se ne bi med potjo srečala, je krenil prvi proti vzhodu, drugi pa naravnost proti severu. Tako sta potovala po svetu in delala med narodom dobra dela. Po treh letih sta se zopet vrnila vsak na svoj dom.

Ko sta prišla k svetu Savi, da mu povesta kod sta hodila in kaj sta naredila v teh treh letih,

reče sveti Sava najprej starejšemu trgovcu: »Kaj si ti naredil?« Starejši trgovec mu odgovori: »Sveti vladika. V teh treh letih sem potoval po svetu in sem za svoj denar postavil tri velike cerkve, tri šole, tri izvire, tri gostilne, tri mostove, tri ladje in tri bolnice. Vsaki cerkvi sem kupil tri zvonove, a vsaki šoli sem plačal tri učitelje, a vsaki bolnici tri zdravnike.« Sveti Sava je odgovoril: »Dobre so tvoje zadužbine! Vse kar si naredil je potrebno in dobro.«

Nato se obrne sveti Sava k mlajšemu trgovcu in ga vpraša: »Kaj si pa ti naredil v teh treh letih?« Ta mu odgovori: »Evo sveti vladika, povem ti vse po vrsti. Ko sem prispel v prvo vas, sem naletel na potnika, ki je obtičal z vozom in volmi v blatu. Pomagal sem mu, da je prišel dalje. V drugi vasi se je začgal človeku hiša in če ne bi jaz sklical sosedov bi zgorel on in otroci. V tretji vasi sem odstranil dete s ceste ispred voza, kateri bi ga drugače povozil. V četrti vasi sem varoval sedem dni in sedem noči ubogega bolnika, ki ni imel nikogar razumu nečakov, ki sta bila še otroka, ki sta mu stregla. V peti vasi sem potegnil iz vodnjaka dete, ki bi se kmalu utopilo. V šesti vasi sem spodil razbojnike ispred hiše nekega bogataša. V sedmi vasi sem zasadil ob potu tri žlahtna in lepa sadna drevesa. V osmi vasi sem ubranil šibkejšega pred močnejšim, kateri ga je hotel ubiti. V deveti vasi sem popravil izvir zraven velike ceste, kateri je bil zapuščen in zamazan. V deseti vasi sem nasilil ubogega starca in poleg tega sem mu dal še svojo suknjo in opanke. V enajsti vasi sem pokazal bližnico do bližnjega mesta nekim starcem. V dvanajsti vasi sem dobil in vrnil onemu, ki je izgubil, polno močno denarja, in to ravno onemu, ki me prejšnji večer ni hotel sprejeti pod streho. Nazadnje sem v nekem mestu podaril neki siroti ves denar, ki sem ga imel s seboj in prišel domov brez pare.«

Razveselil se je sveti Sava velikih dobrih del mlajšega trgovca, ga objel, poljubil in mu rekel: »Živi mi sinko in ime veliko srečo! Zadužbine se lahko izvršijo z denarjem in dobrimi deli. Zadužbine izvršene z denarjem so manj vredne od onih, ki se jih izvrši z dobrimi deli. Zadužbine katere izvršuje kdo sam s svojim delom, razbremenjujoč drugega in v potu svojega obrazu, so mnogo več vredne od onih kupljenih z denarjem.«

Tvoje zadužbine so boljše od onih katere je naredil starejši trgovec.«

Iz zbirke St. M. Mijatovića.

VOJISLAV ILIĆ:

Sveti Sava.

Ko udara tako pozno u dolini nočnog mira
Na kapiji zatvorenoj svetogorskem manastiru?

— »Več je prošlo tavno veče, i nema se ponoč hvata, Sedi oci, kaluderi, otvorite mi teška vrata. Svetosti mi duša hoče, a odmora slabe noge, Klonulo je moje telo, umorne su moje noge — Ali je krepka volja moja, štò me nočas vama vodi, Da posvetim život rodu, otadžbini i slobodi. Prezreo sam carske dvore, carsku krunu i porfir, I sad evo svetost tražim u skromnemu manastiru. Otvorite mi, časnici, manastirska teška vrata, I primite carskog sina ko najmladeg svoga brata...«

Zaškripaše teška vrata, a nad njima sova prnu I s kreštanjem razvi krila i skloni se u noč crnu. A na pragu hrama svetog, gde se Božje ime slavi. Sa buktinjom upaljenom nastojnik se otac javi. On buktinju gore diže, iznad svoje glave svete, I ugleda, čudeči se, bezazleno boso dete: Visoko mu blago čelo, pomršene guste vlasi, Ali čelo uzvišeno božanstvena mudrost kras. Za ruku ga starac uze, poljubi mu čelo blago, I kroz suze prošaputa: »Primamo te, milo čedo!«

Vekovi su prohujali od čudesne one noči, Vekovi su prohujali i mnogi će jošte proći — Al' to dete jošte živi, jer njegova živi slava, Jer to dete beše Rastko, sin Nemanjin, Sveti Sava.

PERO SLEPČEVIĆ:

Svetosavske misli.

Pod hladnim suncem Svetosavskog praznika jedna slika vrze mi se po pameti: Prosvečivanje plemena nalik je na dizanje piramide. Obadvaje jednostavno po zamisli, jednostavno po sredstvima, a teško po izvedenju: obadvaje delo, ne samo jednoguma koji ponese zamisao, nego celih naraštaja koji nose teret: obadvaje, zasnovano na široku temelju diže se u gradevine trajnije od država i naroda.

S. Sava nije samo zamislio piramidu srpske prosvečenosti kao neimar, nego i radio na njoj kao zidar, i predao je u amanet docnijim naraštajima da je doziđuju. Navikli smo gledati ovog čoveka u zlatnoj odeždi, s krunom i žezlom vladičanskim:

vernija je ona slika koju je ostavio biograf Danilo. On opisuje arhiepiskopa Savu kako saraduje na izradi svog doma Žiče, kako se tu skromno hrani s ostalim kaluderima s iste trpeze, i kako sam podučava za narodno-prosvetilački čin vrlo priproste ljudi iz ondašnjeg srpskog naroda. Isus je rekao bogatom mladiću: razdaj sve svoje i podi za mnom! Ne traže ti tu žrtvu i Idejte kojima služe veliki ljudi? One šire oko glave miris tamjana, ali u isto vreme one su teške na rukama kao kamen.

U našim očima, svetinja Savina, to je svetinja samoodržanja u službi jedne velike misli. Njegovo delo ostalo je večto ter je on, kao prost radnik, da pored pouke daje i primer. I tako, kad je vreme poobarašo srpske države, i rastevalo srpski narod, ostalo je uzgor u srpskoj duši nešto šturo i neizdešlano, ali neoborivo, s lučem gore na vrh, koji se video iz najdaljeg izgnanstva. Ta idealna gradevina bio je Savin versko-prosvetni samoupravni manastir. Pomoću nacionalne vere i nacionalne pesme, srpski narod, jedini na Balkanu, očuvao je duhovnu vezu sa Srednjim Vekom. To daje našoj današnjoj civilizaciji, makar i pripravljajući, dubinu vekova.

»Zidanje Skadra«, »Uroš i Mrnjavčevići«, »Obretanje glave kneza Lazara«... sve se vije polaganje oko jednog drevnog mesta: Na vrhu pi-

ramide, žižah jedne zadužnice, na dnu njemu grob jednog sveca.

Neko iz prostog naroda video je i zabeležio u jednoj pričici dva velika duha kako idu preko srpske zemlje i zagledaju kakav im je naraštaj i video plečatog, ognjevitog oca, i tihog, zamišljenog sina, video Simeona i Savu. U tome prikazanju vidimo kako: uz narodnog državotvorca ide narodni učitelj. (»Prosveta«.)

NARODNA PESMA:

Sveti Sava.

Zbor zborila gospoda riščanska
Kod bijele crkve Gračanice:
»Mili Bože, čuda golemoga!
»Kud se dede car-Nemanje blago,
»Sedam kula groša i dukata?
Valjada je raskovao blago
»Na nadžake i na budzovane
! dobrijem konjma na ratove«.
Tu se desi Nemanjiću Savo,
Pa govori gospodi riščanskoj:
»Ne ludujte, gospodo riščanska!
»Nije baba raskovao blago

»Živila Jugoslavija!«

Ramo ob rami bomo prodiralji na naše morje
in zeleno polje. Kri Srba, Hrvata in Slovence —
jugoslovenska kri bo sprala iz kraškega kamna
rapaljsko sramoto.

Ponosno nai zavihra naša modro-belo-rdeča
zastava, večna in mogočna v znaku:

— Svobode, Bratstva, Edinstva, Neodvisnosti
in Enakosti!

Živila Jugoslavija!

Živel naš nacionalizem!

LJUBO D. JURKOVIĆ:

Pesma o starostavnim slovima.

S. S. S.

Vodi majka najmladega sina,
Vodi njega slušat leturdiju;
Kad su bili bliži crkve svete,
Posvećene Svetitelju Savi,
Pita sine svoju staru majku —
Prst upire crkvenom zvoniku:
— Šta kazuju, moja dobra majko,
Ona slova na krstu časnone?
Cetir slova na četiri strane?«

Majka sinu lepo odgovara:
— »Slova kažu, moje radovanje,
Sveti Sava da je Srpska Slava!
To je sinu mnogo draga bilo.

Malo vreme — nit nedelju dana —
Babo vodi najmladega sina,
Vodi njega slušat leturdiju;
Kad su bili bliži crkve svete
Sinak baba u radosti pita —
Prst upire crkvenom zvoniku:
— »Znaš li, baba, šta ta slova kažu,
Ona slova na krstu časnone,
Cetir slova na četiri strane?
Htelo dete nadmudriti baba.

Babo sinu lepo odgovara:
— »To su, sinko, slova starostavna,
Stari nama zapis ostavili:
Sama Sloga Srbina Spasava.«
To je sinu mnogo čudno bilo,
Što sada ista slova kažu!
Teške reči njega zabuniše,
Pa za babom zaostaje mali,
Sve se čudi — svoga babu pita:
— »Za ne kažu, moj mili babajko,
Ta četir slova čudnovata:
Sveti Sava da je Srpska Slava?

— »Jeste, sinko, i to slova kažu!
Svetog Savu da štovati treba,
Koj je srpsku veru sačuvao.
A vera je Srpstvo sačuvala!
Jeste, sinko, i to slova kažu;
Malo ih je, a mnogo ti kažu.

Ona slova još kazuju, sinko,
Da u slozi svi živimo lepo,
Jer bez sloge propali bi, sinko,
Davno bi nas ponestalo bilo.
Jer bez sloge mi se ne bi mogli
Nitkrstiti, niti se prekrstiti,
Nitkrstiti, niti se prekrstiti,
Ni blagoslov na kuću sazvati;
Pamtiti, sinko, za života svoga,
Što su nama ostavili stari
U četiri slova starostavna!
Ješte pamti, moj premili sine,
Novi zapis za vremena nova:
Svi Sloveni Svakda Složni —
Sama Sloga Slovene Spasava!

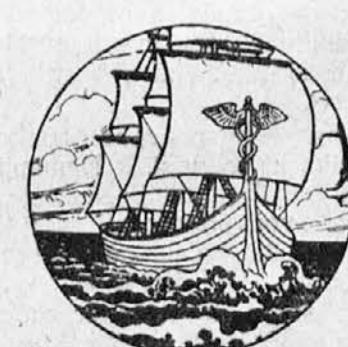
»Na nadžake i na budzovane,
»Ni dobrijem konjma na ratove,
»Več je baba poharčio blago
»Sve gradeći mnoge zadužbine:

»Ostaloga što preteče blaga,
»Ostalo je blago poharčio
»Zidajući po kalu kadrme
»I gradeći po vodam' čuprije,
»Dijeleći kljastu i slijepu,
»Dok je duši mesto uvatio,
»Sedam kula blaga poharčio:
»Eto baba kud poarči blago!«
Onda reče gospoda riščanska:
»Be aferim, Nemanjiću Savo!
»Kad imaste sedam' kula blaga,
»Te znadoste upraviti blagom.
»Prosto da si, Nemanjiću Savo!
»Prosta duša tvojih roditelja
»Prosta duša, a čestito t'jelo!
»Što nosili, svjetlo vam bilo!
»Što rodili, sve vam sveto bilo!«
I sto reče gospoda riščanska
Na rastanku kod bijele crkve,
Što god rekli, kod Boga se steklo.

Naše morje.

Na Dunaju so med svetovno vojno prirejali v tehničnem muzeju poučna predavanja o Jadranskem morju. Predavanja so bila ilustrirana s sklopčičnimi slikami. Krasne slike, morje valovi ob romantično obalo, nad valovi krožijo vojaški hidroplani in ob otokih plujejo vojne ladje. Publiku je bila razočarana. Predavatelj je zaključil svoj govor s sledećimi besedami: Ni čuda torej, velečenjeni, če se je toliko krv prelilo in če še ni konca vojne, ko gre za »naše morje«.

Našim ljudem, ki so po večini morje že videli, ni treba mnogo pripovedovati o njegovi lepoti. Vsi bodo soglašali z dunajskim predavateljem. Vendar to mnenje dunajskoga predavatelja nima podlage, ni resnično. Za lepo morje se ne vodijo vojne. Se nobena vojna se ni vodila za pridobitev lepih stvari, še vedno je šlo za življene. Tako tudi polpretekla svetovna vojna. Sele tisti, komur je znan gospodarski pomen morja, bi mogel upravičeno vsklikniti: Ni čuda... Morje veže, morje ne razdvaja, Morje je cesta, morje ni prometna zapreka. Ce imas hišo in edino pot od svoje hiše v svet, je ta pot za te, ki brez sveta ne morež živeti, življenskega pomena. Kdor ti zapre to pot v svet, je zaprl tebe med štiri stene, je tvoj čuvaj v jetnišnici. Samo tako je tudi z našim jadranskim morjem. Ves zapad Evrope, vsa Afrika, Amerika, Daljni vzhod in Pacifik se dotikajo naše hiše, naše države v Trstu in na Reki. To je bela cesta, ki poveže svet, v blagostanje. Kdor nam tu zapira pot iz naše hiše, je naš čuvaj v jetnišnici. »Ni čuda torej, velečenjeni, če se je toliko krv prelilo...« Komur je pot od hiše zaprta, nima pomena, da si zgradi vozove in vzgoji konje. Kdor ima cesto v oblasti, ima kod voziti. Kdor ima morje, ta lahko gradi ladje, ta lahko sebe in druge vozi po svetu, ta lahko zasluži mnogo denarja samo radi tega, ker ima morje. Kdor nima ceste, kdor nima voz in konj ta si ne more nicesar pripeljati domov iz mesta od trgovca, nicesar od bližnjega kmeta. Tak zasužnjeni narod mora prosi svojega soseda, ki ima cesto, da mu pripelje domov, kar je potrebno za življene. Tak narod si tudi ne more svojih produktov, plodov svoje pridnosti in svoje zemlje, izvesti drugam in jih vnovčiti, če ne briosi svojega soseda za to. Za kakšno ceno mu je to dovoljeno prav povedano: dovoljeno živeti, odyisi od njegovega soseda, ki ima cesto v posesti, ki ima vozove, konje in tako dalje. Kadar je ta cena previšoka, je spor tu. Pa že preje opisano stanje, za en svoboden narod ni trajno vzdržno, zato res ni čuda, da je v našem narodu vkorjenjena misel, borbe za svobodno cesto, za svobodno morje, za domače vozove — ladje, za pravco do življena.

Naš organ nosi ime „ORJUNA“, kar pomeni v staroslovenskem jeziku: vihar; ta vihar naj visoko dvigne prapor našega nacionalizma!

MARJAN SVARUNOVIC — K.:

Svobodni bratje — svobodne sestre!

Se li spominjate onih velikih dni, ko smo povzdignili glasove naših želj, ko je nam in svetu oznanil s sarajevskim strehom mladi Gavr. Principe veselo vest — »Naš Vidovdan se bliža!« — Kot prvi se je ta mladi nacionalist žrtvoval na oltar zaklete boginje — Jugoslavije. Pokazal nam je pot in nam dal vzugled, da brez žrtev ni sreče! Šli so za njim v ječe, na vislice in v boji proti rodičemu bratu, v boji proti Svobodi... Morali so! Te čete pa ni več slepil duh »viribus unitisa«, imeli so lepše geslo, geslo, ki zveni kot sladka pesem večne pomladni, polno ljubezni in ognja — Jugoslavija...

Tam na jugu se je bil brat enak levu. Čuval je Njo, o kateri smo sanjali... Bližal se je poraz... Toda ne! Med ogorele in okrvavljenе obrazne stopi On, naš Osvoboditelj in Učitelj, prvi nacionalist Peter Karadjordjević... »Preko mojega trupla, preko mrtvih teles mojih sinov bo stopil sovražnik na naša sveta tla!« — Navdušen po očetovih besedah se je srbski lev zagnal v sovražnikove vrste. Zmaga! Junaška armada je vkorakala po imperijalističnih zastavah v osvobojeno jugoslovansko Mekko — Beograd.

Ošabni premaganec skuša svoj zadnji napad. Srbska prsa drže, toda grozno... Hrabremu branitelju zasadi nož v hrbet njegov lastni brat — Bolgar... Ne peče rana, temveč izdajstvo!

Obkoljeni krog in krog od sovražnikov se umikajo srbski junaki, braneč z nepopisnim junaštvom vsako ped rodne grude. Zaman ves trud. Sovražnik zagospodari Srbiji...

Armada, narod, kralj! Preko strmih albanskih vrhov beže k sinjemu našemu Jadranu. Njegovi valčki že pozdravljajo žive mrtvece, brezdomovinice — srbske junake...

Vido, Otok smrti! Spomenik naše velike ljubnosti do Nje, večne, mlade, naše majke...

Ko je umiral srbski narod, je strgalo nekaj najmlajših verige suženjstva. Okrvavela so polja Dobrudže... Katera majka je rodila te viteze — junake? Morda Ona?... Na njih prsih so se lomili nemško-bolgarski bajoneti. Bili so to prvi dobrovoljci.

Sledili so jim drugi. Prvič se je slovensko-hrvatska kri pomešala s krvjo srbskega junaka... Ramo ob rami so se borili in umirali z Njenim sladkim imenom na ustnih...

Zagrizli so se v prvo osvobojeno zemljo. Prodirajo naprej, pred njimi Svoboda...

1. december 1918. Vse naokoli samo »Živila Jugoslavija!« Osvobojeno ljudstvo ne je, ne pije. Nasla je ob njenem sladkem imenu. Jugoslavija, Jugoslavija...

Jugoslovenski nacionalizem je praznoval svojo zmago. Trpljenja pot, katero je začrtal Principe je bila prehodata.

Avala — Cer — Albanija — Solun — Dobrodolje — Zagreb!

Živila Jugoslavija! Svoboda, svoboda...

Iz sinjega Jadranu, iz naše Gospe Sveti prihaja zvok verig in škripanje zob...

Svobodne zapeljujejo razni demagogi, velikosrbi, velikohrvati, avtonomisti, drugi pa kujejo naše ujedinjenje, katero se je zvršilo na dobruških in bitoljskih poljih, z državo Srbov, Hrvatov in Slovencev...

Štiri leta je po trudopolnem delu spaval jugoslovenski nacionalizem. Sedaj vstaja mogočen kot v veliki dobi 1912—1918. Zopet bo prišel dan, ko bo iz ust vseh sinov in hčera naše zenilje zadonel oni sladki, večno lepi klic:

Mestna Orjuna Maribor. Organizacija mestne Orjune v metropoli severne Slovenije prav dobro napreduje, posebno veliko število novih članov se priglaša sedaj, ko je pokrajinska uprava že dovolila ustanovitev. Tajništvo mariborske Orjune posluje zaenkrat vsak torek, sredo, četrtek in soboto od 17.—19. ure v Narodnem domu, drugo nadstropje nad hišnikom.

V Mariboru se dogajajo zadnje čase razni prepiri, v katerih se, kakor doznavamo, razni obskurni klerikalni in nemčurški elementi izdajajo za člane Orjune. Mestni Odbor opozarja javnost in oblasti, da ni s temi in takimi elementi v nobeni zvezi in bo proti vsem, ki bodo na tak infamem način skušali diskreditirati naše gibanje, že našel primeren odgovor. Ako pa bi netaktnosti zagresili morda res člani, bodo brez pardona izključeni. Zahtevamo brezpogojne discipline tako od poedinca kakor od celote, ker je to temelj na katerem stojimo in pademo.

Cerknica. V nedeljo 21. t. m. je bil ustanovni občni zbor Orjune za Cerknico, kateri je zelo dobro uspel. Cvet trga se je zbral pod našim praporjem in prepričani smo, da se bodo tudi ostalim kmalu odprle oči. Spas naše države in sreča naroda leži edino v naši organizaciji.

Borovnica. Dne 24. t. m. je bil ustanovni sestanek Orjune za Borovnico. Poročilo priobčimo v prihodnji številki.

Jesenice. Politične razmere so pri nas sledče: Prevladujejo po številu komunisti in klerikaci, v tovarni pa prednjačijo vsepovsod Nemci in nemčurji. Kvaliteta vsestranska pa je na strani naprednjakov.

Ko so komunisti zvedeli za ustanovitev Orjune, so bili zelo ogorčeni. Psujejo nas vsevprek z fašisti, ki hočejo požgati njihov dom. Mi se na besede teh duševnih revčkov ne oziramo, toda oni imajo dobre zaveznike, in to so v pretežnji večini vsi tov. mojstri in inženirji, sploh nastavljeni nemčurji in Nemci, kateri imajo za Slovanstvo in Jugoslavijo samo psovke in zaničevanje.

Ti nam bodo indirektno gotovo škodovali še bolj kot so nam dosedaj. Čutl smo, pa ne vemo koliko je resnice na tem, da so baje komunisti vložili protest in zahtevo, nai se Orjuna razpusti, ker bode sicer tekla kri.

K našemu odborniku Cegnarju je prišel delavski obratni zaupnik komunist ter mu je reklo, da se inž. Hofmann zanima, kateri delavci njegovega objekta so člani Orjune. To so torej prvi utisi naše ustanovljene Orjune. **Brez strahu prosto naprej!**

Idrija. Za praznike so priredili idrijski jugoslovenski akademici zabavo. Fašisti so jim izjavili, da sedaj oni vladajo, vsled tega jim pošiljajo več italijanskih trikolor, katere morajo biti na zabavališču razobešene. In tako se je tudi zgodilo. Akademikom je bila ljubša zabava, nego narodna dolžnost. Zabavali so se nemoteno pod italijansko trikoloro. Škandal! Kako daleč je prijadrala naša akademska omladina. V strasti za zabavami ne pozna niti narodne časti. Zavedni Idričanje so seveda zabavo bojkotirali in se zgražajo nad tako akad. mladino.

Orijuna se širi u Medumurju. Zauzimanjem delegata zagreb, Oblas. Odbora, g. Tomašića, osnove se prošlih dana nove Orjune u Čakovcu, Prelogu, Sv. Juriju, M. Subotici i Podbrestu.

Ljubljanska kronika.

Gospodu G. N. na dopis v Sl. N. Dovolj imamo sivih glav v naši organizaciji, katere so zmožne dajati nam nasvete, odklanjam torek vsako vmesjanje od zunaj.

Carinsko - Posrednički - Bureaux
Uvoz GROM Izvoz
Centrala Ljubljana Kolodv. ulica 41.

Podružnice:
Zagreb, Maribor,
Jesenice, Boh. Bistrica,
Čakovec, Rakek.

Posluje po celi Jugoslaviji. - Ustanovljena leta 1913.
Delniška glavnica znaša 3.000.000— Din v zlatu.

„JUGOSLAVIJA“

splošna zavarovalna družba v Beogradu.

Ravnateljstvo za Slovenijo v Ljubljani

sklepa:

1. požarna zavarovanja,
2. življenska zavarovanja,
3. nezgodna in jamstvena zavarovanja,
4. zavarovanja proti škodam vsled tatarskega vloma,
5. transportna zavarovanja,
6. zavarovanja proti škodam vsled razbitja stekla.

Telefon 571. — Pisarna: Dunajska cesta 15. — Telefon 571.

Do grla smo si ti hofratstih pomirjevalnih metod glede tifrodecev. Te metode so nas oropale Primorja in Koroške, sedaj pa hočejo vzeti pridobljene nacionalne vrednote.

Kar se tiče človeka, kateri upravlja Slovenijo, smo bili tudi mi glede njega drugega mnenja do seje kranjskega deželnega zbora, po septemberških dogodkih, leta 1908. Razlika med nami in Vami je, da mi vse dobro ohranimo v spominu in pri-

nas nikakor avtoriteta ne krije servilnosti.

Končno vam še izjavljamo, da Sr-č, ako mislite pod tem g. Ristić-Sredojevića, ni pisec dotičnega članka. On je svoje mnenje že zdavnaj v odprttem pismu na g. pokr. nam. I. Hribarja izrazil in čaka že dolgo, dolgo na forum sodišča. Glede očitanja smeti pred njegovim pragom pa vam izjavljamo, da bi iste lahko z vašim jezikom pomedli ne da bi se vam zamazal.

Objava!

Vsi zavarovanci, ki posedujejo police življenskih zavarovalnih družb:

Allianz, Atlas, I. Allgemeiner Beamtenverein, Giselaverein, Janus, Universale, Wiener Städtische Versicherungsanstalt (vse na Dunaju) in **Erste Militärdienst-Versicherungsanstalt**

v Budimpešti

se najljudnejše pozivajo, da predložijo v najkrajšem času svoje zavarovalne police — v svrhu oznake na istih, da se jim bodo zavarovane glavnice svoječasno v celoti izplačale v jugoslovanskih kronah.

Stranke iz Ljubljane in okolice naj se zglasijo osebno in prinesejte seboj zavarovalno listino in potrdila o vplačanih premijah za čas od 1. aprila 1919 do 31. decembra 1922. Stranke iz oddaljenejših krajev, katere se ne bodo zglasile do konca meseca marca t. l., pa bodo obiskali naši potovalni organi na njih domu.

Za stranke, ki stanujejo na ozemlju Štajerske, se bode v najkrajšem času ustanovila podružnica za mariborsko oblast v Mariboru, ter bodo iste pravočasno časopisnim potom o tem obveščene.

Istotako se naj zglasijo stranke — čijih zavarovalne police so vsled smrtnih slučajev ali poteka zavarovalne dobe v času od 1. novembra 1918 do današnjega dne v izplačilo zapadle, a odgori imenovanih družb. še niso bile likvidirane — v svrhu likvidacije in izplačila zavarovanih vsot.

Zavarovalna družba na življenje „FENIKS“

Ravnateljstvo za Slovenijo in Dalmacijo
v Ljubljani, Cankarjevo nabrežje št. 1.

Manufaktura -- Moda -- Konfekcija

DRAGO SCHWAB

LJUBLJANA, Dvorni trg št. 3

v zalogi specijelno angleško i češko sukno, vseh vrst obleke, usnjeni suknjiči, dežni plašči, pelerine, zimniki, raglani etc.

Izdelava oblek v lastnem modernem salonu!

MODNA TRGOVINA

A. ŠINKOVIC NASL. K. SOSS

LJUBLJANA

Mestni trg 19.

CENE ZMERNE!!

„SAVA“

LESNA TRGOVSKA IN INDUSTRIJSKA DRUZBA
Z. O. Z.

LJUBLJANA

Rezervirano

za tvrdo

O. Bračko.

čevije kupujte od domačih tovarn tvrdke Peter Kozina & Co. z znakom „Peko“, ker so isti priznano najboljši in najcenejši. Glavna zaloga na drobno in na debelo Ljubljana, Breg 20 in podružnica Aleksandrova cesta 1.

ZOBNI ATELJE RADOVAN

se je preselil
iz Nove ulice
na Celovško c. 90
v blišo svečarja Kopca
poleg velesejma.

MODNA KROJAČNICA
JOŠKO SUŠNIK
LJUBLJANA

IVAN ZAKOTNIK LJUBLJANA
mestni tasarski mojster
Dunajska c. št. 46.
Telefon štev. 379.

Vsakovrstna tesarska dela, moderne lesene stavbe, ostrešja za palače, hiše, vile, tovarne, cerkve in zvonike; stropi, razna tla, stopnice, lednice, paviljoni, verande, lesene ograje itd.

Gradba lesenih mostov, jezov in mlinov.

Parna žaga.

Tovarna furnirja.

REZERVIRANO
ZA TVRDKO

STEGU i drugi

**Autogaraža
AUTODELAVNICA**

A. Thaler
LJUBLJANA
GLINCE 37.

Ako kašljate je edino
sredstvo proti prehlajenju

PEKTO

kateri sigurno pomaga

„ADRIJA“

drogerija in foto - manufaktura
B. Čvančara, Ljubljana.

MANUFAKTURNA VELETREGOVINA

HEDŽET & KORITNIK

LJUBLJANA

FRANČIŠKANSKA ULICA 4

BRZOJAVI: HEDŽET

TELEFON 75

Nacionalisti! Kupujte le pri tvrdkah, ki inserirajo v našem listu

Kr. monopolna veleprodaja soli

JADRAN d. z. o. z.

Ljubljana, Dunajska cesta št. 19.

Prodaja specerijskega in kolonijalnega
blaga na debelo.

Telefon interurb. 113.

Modna in športna trgovina
za dame in gospode

P. MAGDIČ
Ljubljana, nasproti glavne pošte.

Največja izbira damskega oblačila, bluz, plaščev in nakitnih predmetov, dalje klobukov za gospode, perila, kravat in drugega.

American d. z. o. z. Ljubljana

Brzjavni naslov: American Ljubljana

Beethovnova ul. 10.

Brzjavni naslov: American Ljubljana

Uvoz in izvoz poljedeljskih pridelkov in industrijskih izdelkov.

Informacije Komisijsko podjetje Financiranje
Denarno in zemljiško posredovanje

Afilirani zavod: JUGOSLAV AMERICAN CORPORATION, NEW YORK, N. Y.

Opozarjam trgovce in industrije, ki se interesirajo za izvoz v Združene države ali obratno, naj se obrnejo zaupno na nas; naše ugodne trgovske zveze Vam bodo v korist.

Stavite nam svoje oferte, kaj imate naprodaj ali kaj želite kupiti.

Kupujemo

po najvišjih cenah neustrojene kožuhovine sledečih kožuhonosnih živali: Lisic, veveric, kun, vider, divjih mačk, volkov, podlasic, dihurjev, jazbecev in zajcev.

O. BERNATOVIC Konfekcijska trgovina LJUBLJANA, Mestni trg 5

Dobrim krojaškim
mojstrom
se odda na dom

**konfekcijsko Šivanje
= damskega oblačila =**

Ponudbe na „ELITE“,
Ljubljana Prešernova 9.

A. & E. Skaberne

Ljubljana

MANUFAKTURA

in
MODA

Na debelo in drobno.

UČITELJSKA TISKARNA V LJUBLJANI

je najmoderneje urejena in izvršuje vsa tiskarniška dela od najpriprostejšega do najmodernejšega.

Tiska šolske, mladinske, leposlovne in znanstvene knjige. — Ilustrirane knjige v eno- ali večbarvnem tisku. — Brusure in knjige v malih in tudi največjih nakladah. — Časopise, revije in mladinske liste.

Okusna oprema ilustriranih katalogov, cenikov in reklamnih listov.

Lastna tvornica šolskih zvezkov.

Šolski zvezki za osnovne šole in srednje šole. Risanki, dnev-

niki in beležnice.

**Stroji za obde-
lovanje lesa**

**Turbine
Transmisije**

Armature
Sesaljke
Zvonovi

**Strojne tovarne in livarne d. d.,
Ljubljana.**

